

OTKA NYE 43725.**A Magyar nyelv az informatika korában. Nyelvstratégiai kutatások**

Hungarian in the Age of Informatics, 2003–2006.

Szakmai zárójelentés

A 2003-ban vállalt programot (empirikus adatgyűjtések, konferenciák, tanulmánykötet, honlapműködtetés) maradéktalanul teljesítettük. Az eredmények a következőképpen foglalhatók össze röviden, majd részletezve:

Eredmények

A kutatás az informatikai (technokulturális) társadalom nyelvhasználatra gyakorolt hatását vizsgálta. Az internetes (empirikus) adatgyűjtéseket feldolgozások (pl. sms-nyelv, internetes szövegtípusok), munkamegbeszélések (Magyar Nyelvstratégiai Kutatócsoport), konferenciák (pl. szövegértés), valamint elektronikus (www.e-nyelv.hu) és hagyományos publikációk (könyvek, könyvfejezetek, tanulmányok) követték.

A kutatás első és egyedülálló adatgyűjtést, elemzést jelent az informatikai társadalomban felbukkanó sms-kommunikáció területén (választási sms, sms-fal, sms-hírek, sms-folklór). A kutatások tudományos értékén túl az oktatásban is hasznosítható eredménnyel jártak: pl. a másodlagos írásbeliség (terminológiájában is újdonság!), 5 kapcsolódó könyv, 6 könyvfejezet és 5 folyóiratcikk.

A kutatási programot a publikációkon túl számos külföldi, hazai konferencián, ismeretterjesztő előadáson, valamint a médiában ismertettük.

Result

The research examined the information (technocultural) society's effect on the language use. Internet based (empirical) data collection was followed by processing (eg: SMS-language, text types on the internet), discussions (Hungarian Language Strategy Research Group), conferences (eg: text comprehension), electronic (www.e-nyelv.hu) and classical publications (books, chapters, studies).

The research was the first to collect and evaluate data on a new phenomenon of information society: the SMS-communication. Beside its scientific value, the the research also came out with educationally applicable results (five books on *secondary literacy*, six book chapters and five articles). The research programme has been introduced on several educational lectures and conferences both in Hungary and abroad.

Hasznosítás

Az informatikai társadalomban fölerősödő, illetve fölbukkanó új kommunikációs létmódok (másodlagos szóbeliség és másodlagos írásbeliség) megismerésének eredményeként új szempontok figyelembevételével készíthetők tankönyvek, alakítható ki oktatási-kulturális stratégia. A stratégia fontos része az internetes nyelvi szolgáltatások kiépítése (www.e-nyelv.hu).

Utilization

Coming to know new forms of communication present in the information society (*secondary oral and written literacy*) a novel approach can be applied in school-book writing as well as in the creation of educational-cultural strategy. Establishing internet based language services is an important part of such strategy (www.e-nyelv.hu).

Részletes kifejtés

A kutatómunka menete:

A kutatómunkát a Magyar Nyelvstratégiai Kutatócsoport végezte az alábbiak szerint:

1. Internetes gyűjtés, korpusz létrehozása a későbbi szövegelemzések számára.

Eredmény: internetes témában publikációk (lásd később)

2. Egy magyar nyelvhasználati szótár alapelvei

Eredmény: Magyar nyelvhasználati szótár (megjelenés alatt)

3. Egy új típusú nyelvhasználati szótár alapelvei. Vitaanyag

Eredmény: egy újabb projektum elindítása

4. Az első magyarországi nyelvi szolgáltató honlap kidolgozása, létrehozása és folyamatos közszolgálati működtetése (www.e-nyelv.hu).

A kutatómunkát folyamatosan, kb. háromhavonta munkamegbeszéléseken értékeltük, majd pedig a részeredményeket kisebb konferenciákon, valamint hazai és külföldi tudományos és ismeretterjesztő fórumokon (lásd később) mutattuk be. A kutatómunka eredményeiről l. a publikációs jegyzéket.

A kutatómunkában résztvevő személyek:

Programvezető: dr. Balázs Géza egyetemi tanár (ELTE)

Kutatók: dr. Bódi Zoltán főiskolai docens (netnyelvész) (ELTE), dr. Minya Károly főiskolai tanár (NYF).

További megbízottak: dr. Zimányi Árpád (EKF), Veszelszki Ágnes (ELTE), Dede Éva (Vörösmarty Gimnázium), Kovács Istvánné (Corvinus Egyetem), Schirm Anita (SZTE), Nagy Levente Péter (BDF), Riszovannij Mihály (Humboldt Universitát),

A kutatómunka konkrét tudományos eredményei:

(1) az informatikai (technokulturális) világ nyelvészeti kutatásának elindítása, a módszerek kidolgozása, kipróbálása

(2) az informatikai világ néhány szövegtípusának (pl. sms) alapos, korpusz alapú megvizsgálása, az anyag publikálása

(3) az új kommunikációs létmódok szemiotikai és nyelvi megközelítése (pl. másodlagos szóbeliség, másodlagos írásbeliség)

(4) az informatikai jelenségek pedagógiai tudatosítása (új nyelvi tankönyvekben való megjelenítése)

(5) lehetséges nyelvpolitikai, nyelvstratégiai ajánlások és nyelvművelő munka az informatikai világban

Megjelent publikációk (OTKA-támogatás feltüntetésével)

Könyv: 5

Könyvfejezet: 6

Folyóiratcikk: 5

További négy publikáció: megjelenés alatt

1. Balázs Géza: "Minden házfalat cseréljeteK sms-falra!" Az sms-fal mint elektronikus graffiti. Magyar Nyelvőr, 2003. 144-159.

2. Balázs Géza: Az internetkorszak kommunikációja. 109-128. In: Balázs Géza szerk.: A magyar kultúra jelene és jövője II. MTA Társadalomkutató Központ, Budapest, 2004.

3. Balázs Géza: Választási sms-ek folklorisztikai-szövegtani vizsgálata. Magyar Nyelvőr, 2004. 36-53.

4. Balázs Géza: Az új média új műfaja, az sms-hír – nyelvészeti megközelítésben. Magyar Nyelvőr, 2005. 129-150.
5. Balázs Géza: Nyelvi viták Kazinczytól Kazinczyig. 299-314. In: Kováts Dániel szerk.: Széphalom. Évkönyv. Sátoraljaújhely, 2005.
6. Balázs Géza szerk.: Jelentés a magyar nyelvről. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2005.
7. Minya Károly: Rendszerváltás – normaváltás. A nyelvművelés története, elvei és vitái a rendszerváltozástól napjainkig. Tinta Kiadó, Budapest, 2005.
8. Szathmári István: A szűkebb és a tágabb haza nyelve. Szerk.: Tátrai Szilárd és Tolcsvai Nagy Gábor. ELTE BTK Mai Magyar Nyelvi Tanszék, Budapest, 2005.
9. Balázs Géza: Mindennapi szemiotikai rendszereink. 87-102. In: Balázs Géza, H. Varga Gyula, Veszelszki Ágnes szerk.: A magyar szemiotika negyedfél évtized után. Magyar Szemiotikai Társaság, Budapest; Líceum Kiadó, Eger, 2005.
10. Balázs Géza és H. Varga Gyula szerk.: Társadalom és jelek. Társadalomkutatók szemiotikai perspektíváiról. Magyar Szemiotikai Társaság, Budapest; Líceum Kiadó, Eger, 2006.
11. Balázs Géza: Interkulturális hatások a jelhasználatra. 75–84. In: Balázs Géza és H. Varga Gyula szerk.: Társadalom és jelek. Társadalomkutatók szemiotikai perspektíváiról. Magyar Szemiotikai Társaság, Budapest; Líceum Kiadó, Eger, 2006.
12. Balázs Géza: Az sms-folklór – a minimálfolklór nyelvi képe I. Magyar Nyelvőr, 2006. 439-456.
13. Balázs Géza: Az sms-folklór – a minimálfolklór nyelvi képe II. Magyar Nyelvőr, 2007/1.
14. Bódi Zoltán és Veszelszki Ágnes: Emotikonok. Érzelemkifejezés az internetes kommunikációban. Magyar Szemiotikai Társaság, Budapest, 2006.
15. Balázs Géza: A rádiók kiejtési normája. 46-55. In: Zimányi Árpád szerk.: II. egri kiejtési konferencia. Acta Academiae Paedagogicae Agriensis. Sect. Linguistica Hungarica. Eger, 2006.
16. Balázs Géza: A nyelv a politika, a hatalom, az érdekek szolgálatában. 129-150. In: Tóth Szergej szerk.: Hatalom interdiszciplináris megközelítésben. Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó, Szeged, 2006.

Megjelenés alatt:

17. Balázs Géza: A jelek sokfélesége Európában. Modern Filológiai Társaság, Budapest
18. Balázs Géza: Szógyakorlás és fogalmi körök a Magyar szólástárban. Berzsényi Dániel Főiskola, Szombathely
19. Balázs Géza: Médiakonvergencia: új nyelv, új média? Berzsényi Dániel Főiskola, Szombathely
20. Balázs Géza és Zimányi Árpád szerk.: Magyar nyelvhasználati szótár. Pauz-Westermann, Celldömölk, 2007.

Fontosabb konferenciák, munkamegbeszélések, amelyeken a kutatások eredményeiről számoltunk be:

Saját vagy társult rendezésű konferenciák:

2003. március 11. Szöveg/félre/értés. A szövegértés helyzete mint nyelvstratégiai kérdés. MTA Társadalomkutató Központ, Budapest
2004. április 28–30. „Minden változik”. Vas Megyei Pedagógiai Intézet és a Vas Megyei TIT szervezésében, Szombathely. Program: Balázs Géza: „Változnak az idők...” Magyar nyelvi változások, Minya Károly: *Mai magyar nyelvújítás*, Zimányi Árpád: *Megértjük-e egymást? Napjaink idegenszerűségei*, Domonkosi Ágnes: *Tegeződés és magázódás. Megszólításrendszerünk változásai*, Dede Éva: *Mondhatta-e volna szebben? A kérdőszó helye a mondatban.*

2005. jún. 16. Ötéves a Magyar Nyelvstratégiai Kutatócsoport és a Szarvas Gábor Asztaltársaság, Magyar Tudományos Akadémia

2005. július 4. Apáczai Nyári Akadémia (Vajdasági Magyar Pedagógusok Egyesülete), Újvidék. Előadások: Balázs Géza: „Minden változik”. Mai magyar nyelvi változások, Minya Károly: Mai magyar nyelvújítás, Dede Éva: Édesanyám – édes hazám. József Attila magyarságról szóló versei pszichoanalitikus megközelítéssel

2005. november 18-20. A Magyar Nyelvstratégiai Kutatócsoport konferenciája és Ifjú nyelv művelők 2. találkozója, Bük

2005. november 30. Minya Károly: Rendszerváltás – normaváltás című könyvének bemutatója a Nyíregyházi Főiskolán.

2006. április 8. Sajtónyelv – médianyelv II. Szakmai tanácskozás az Eszterházy Károly Főiskola Kommunikáció Tanszéke és a Magyar Szemiotikai Társaság kommunikációs szekciójának szervezésében, Eger

2006. április 12. Hogyan változik a nyelv? A Magyar Nyelvstratégiai Kutatócsoport, a Vörösmarty Mihály Gimnázium konferenciája. Előadások: Balázs Géza: A nyelvi változás szintjei, Minya Károly: A szókincs változása a rendszerváltás óta, Zimányi Árpád: Újabb jelenségek napjaink helyesírásában, Horváth Péter Iván: A fordítás mint a nyelvi változás oka, Dede Éva: Nyelvi változások – pszichológiai magyarázatok

2006. június 16. Könyvbemutatók a Magyar Tudományos Akadémián. A Magyar Nyelvstratégiai Kutatócsoport hatodik születésnapja.

2006. július 20. Apáczai Nyári Akadémia (Vajdasági Magyar Pedagógusok Egyesülete), Újvidék. A magyar nyelv művelés napja. Előadások: Balázs Géza: Magyar frazeológia, Minya Károly: Rendszerváltás – normaváltás. A magyar nyelv művelés története, elvei, vitái 1989-től napjainkig., Aczél Petra: Szóval győzni. A meggyőzés működése mindennapjainkban, Dede Éva: A félbeszakítás a tanórán

Egyéb konferenciák, összejövetelek, előadások:

A kommunikációs lét módok és terek átalakulása. Szöveg(félre)értés. A szövegértés helyzete mint nyelvstratégiai kérdés. MTA Társadalomkutató Központ konferenciája, Budapest, 2003. március 11.

Médiakonvergencia: új média, új magyar nyelv? BDF Konvergenciák 2003. Szakmai nap, Szombathely, 2003. március 26.

A magyar nyelv az informatika korában. A 37. magyar nyelv hete megnyitó előadása, Békéscsaba, 2003. április 23.

Kommunikációs létformák és nyelvstratégia. A Magyar Nyelvstratégiai Kutatócsoport ülése a magyar nyelv hetének rendezvénysorozatában, Eger, április 29.

Médianyelv – sajtónyelv. Szakmai tanácskozás, Eszterházy Károly Főiskola, Eger, 2003. október 25.

Korunk kommunikációs zavarai. Határsávok. Magyar tudomány napja, Berzsenyi Dániel Főiskola, Szombathely, 2003. november 5.

Közszolgálatiáság – közszolgálati norma – nyelvi norma. A tudomány hete. BDF, 2003. november 7.

Változnak az idők – Magyar nyelvi változások. A magyar nyelv hete, TIT, Vas Megyei Pedagógiai Intézet, Szombathely, 2004. április 29.

Szakszövegek pragmatikai aspektusai. Szaknyelvek korunk kommunikációjában, MTA Modern Filológiai Társaság, Budapest, 2004. június 24.

Hatalom és nyelvészet. A hatalom interdiszciplináris megközelítésben. SZTE JGYTF Alkalmazott Nyelvészeti Tanszéke, SZAB Nyelv- és Irodalomtudományi Szakbizottsága, Szeged, 2004. november 26.

A jelek sokfélesége Európában. Interkulturális kommunikáció: nyelvi és kulturális sokféleség Európában, Budapest, 2005. június 23.

A közszolgálati médianorma lehetőségei. Előadás II. Kiejtési Konferencia, Eger, 2005. október 22.

A well known Hungaricum: pálinka. Angol nyelvű előadás. 27th Finnish-Hungarian Semiotic Az információs társadalom hatása a nyelvhasználatra. Előadás. 9. Távközlési és Informatikai Fórum, 2005. szeptember 22. (A konferencia legjobb előadója díjjal kitüntetve.)

Jeltan – kommunikációtan – nyelvten. Előadás. Kommunikációkutatás Magyarországon, Magyar Kommunikációtudományi Társaság, 2005. november 25.

Magyar nyelvstratégia. A XXIX. Magyar Nyelv Hete országos megnyitója. Szombathely, a Megyeháza díszterme, 2005. április 5.

Ötéves a Magyar Nyelvstratégiai Kutatócsoport és a Szarvas Gábor asztaltársaság. Születésnapj ünnepség. MTA, Képes terem, 2005. június 16.

A nyelvi változás szintjei. A Magyar Nyelvstratégiai Kutatócsoport, a Vörösmarty Gimnázium Hogyan változik a nyelv? című konferenciája, Érd, 2006. április 12.

„A magyar nyelv elé mozdításáért...” Magyar nyelvstratégia. Bevezető előadás a 40. magyar nyelv hetén, Eger, Megyeháza, Barkóczy-terem, 2006. május 3.

Médiaszöveg – médiapedagógia. Sajtónyelv – médianyelv II. Eszterházy Károly Főiskola Kommunikáció Tanszéke és a Magyar Szemiotikai Társaság kommunikációs szekciója, Eger, 2006. április 8.

A magyar nyelv a 21. században. 34. Tokaji Írótábor, 2006. augusztus 15.

Honlap elkészítése, megnyitása, folyamatos működtetése: www.e-nyelv.hu

Köszönjük az OTKA támogatását!

Budapest, 2007. február 27.

dr. Balázs Géza
programvezető